

PATVIRTINTA

Vilniaus r. Rudaminos „Ryto“ gimnazijos
Direktorius 2021 m. rugpjūčio 31 d.
įsakymu Nr. V2-229

VILNIAUS R. RUDAMINOS „RYTO“ GIMNAZIJA

GABIŲ IR TALENTINGŲ MOKINIŲ UGDYMO ORGANIZAVIMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Gimnazijos gabių ir talentingų mokinių ugdymo organizavimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) paskirtis – numatyti bendras gabių ir talentingų mokinių atpažinimo ir ugdymo kryptis, plėtoti šių mokinių gebėjimus sudarant socialines ir edukacines ugdymo(si) sąlygas.

2. Aprašas parengtas vadovaujantis „Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programa“, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. ISAK-105, „Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų planu“, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. V-38, metodine medžiaga, kurią parengė Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras įgyvendinant projektą „Mokinių akademinį gebėjimų atpažinimo ir jų ugdymo kokybės plėtra“ (Nr. 09.2.2-ESFA-V-707-01-0001).

3. Aprašas apibrėžia gabių ir talentingų mokinių sąvoką, bendrąsias gabių mokinių savybes, ugdymo tikslus ir uždavinius bei reglamentuoja šių mokinių atpažinimo ir ugdymo organizavimą gimnazijoje.

II. GABAUS IR TALENTINGO MOKINIO SAMPRATA

4. Vartojamos gabaus ir talentingo mokinio sąvokos suprantamos taip, kaip jas apibrėžia „Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programa“, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. ISAK-105.

4.1. Gabūs vaikai – tai vaikai, galintys efektyviai įgyti žinių ir mokėjimų, juos pritaikyti naujoms problemoms spręsti, sparčiai mokytis iš patirties. Jų intelektualinių gebėjimų lygis yra labai aukštas. Turėdami šiuos intelektualinius gebėjimus gabūs vaikai lenkia arba pajėgūs pralenkti panašios patirties ir

aplinkos bendraamžius savo vienos ar kelių mokslo sričių akademiniiais pasiekimais. Šiems vaikams būdingas aukštas kūrybiškumo lygis.

4.2. Talentingi vaikai – tai vaikai, turintys ypatingų gebėjimų, kurie pasireiškia vienos ar kelių mokslo, meno ar sporto sričių pasiekimais.

5. Gabumai gali pasireikšti vienoje ar keliose gebėjimų srityse: bendrojo intelekto, atskiroje mokslo (toliau – akademinėje) srityje, socialinėje, meninėje ir sportinėje veikloje.

III. BENDROSIOS GABIŲ MOKINIŲ SAVYBĖS

6. Gabių vaikų bendrosios savybės:

6.1. Pažintinės savybės:

6.1.1. Mąstymas ir problemų sprendimas. Daugelis gabių vaikų yra nuovokūs ir išvalgūs, jie geba aptikti daugiau ryšių tarp reiškinių, jaučia stipresnę žinių ir supratimo poreikį nei kiti vaikai. Jų mąstymas gali pasirodyti nenuoseklus, nes jie praleidžia bendraamžiams įprastus tarpinius žingsnius, iškart pereina prie apibendrinimų ir dėl to gali būti neteisingai suprantami, ignoruojami. Jie greičiau ir efektyviau sprendžia problemas. Jie mėgaujasi ieškodami naujų veiksmingų, neįprastų ir originalių būdų joms spręsti, veikia gerai suplanavę ir apgalvoję.

6.1.2. Kalba. Gabių vaikų žodynas turtingas ir platus, ypač toje srityje, kuri juos domina. Jie sklandžiai reiškia savo mintis, kur kas anksčiau nei jų bendraamžiai gali įsitraukti į diskusiją, logiškai argumentuoti. Kita vertus, vartodami sudėtingus terminus ir neįprastai samprotaudami jie gali užgožti bendraklasius ir neleisti pastariesiems įsitraukti į diskusiją.

6.1.3. Mokymosi tempas. Gabūs vaikai mokosi ir išmoksta naujų dalykų kur kas sparčiau nei jų bendraamžiai. Jie lengvai ir greitai įsimena informaciją, įsisavina naujas sąvokas, supranta dėsnius, domisi temomis, skirtomis vyresnio amžiaus vaikams, pirmenybę teikia sudėtingesniai, naujesniai ir besikeičiančiam mokymosi kontekstui, lengvai ir greitai perkelia išmoktas žinias į kitas situacijas. Mokymasis jiems teikia malonumą, tačiau malonumą gali keisti nuobodulys, jei per pamoką mokytojas siekia išlaikyti vidutinį ar lėtesnį tempą. Tokiu atveju gabus mokinys turi klausytis to paties dar ir dar kartą, nors jam užduoties sprendimas yra aiškus ir akivaizdus. Toks mokinys ne tik nuobodžiauja, bet jaučiasi kitoks nei visi, gali prarasti susidomėjimą mokymusi ar net pradėti netinkamai elgtis.

6.1.4. Vaizduotė ir kūrybingumas. Gabūs vaikai pasižymi lakia vaizduote ir kūrybingumu. Jie demonstruoja originalų mąstymą, turi subtilų humoro jausmą. Jų mąstymo būdas gali būti neįprastas ir produkuojantis nenuspėjamas idėjas.

6.2. Socialinės ir emocinės savybės:

6.2.1. Emocijos. Gabūs vaikai dažnai patiria stipresnę emocinę intensyvumą nei kiti jų amžiaus vaikai. Tai dar vadinama emociniu jaudrumu. Tokie vaikai gali demonstruoti neįprastą gebėjimą įsijausti į kitų jausmus. Gabūs vaikai gali labai išgyventi, jeigu mato, kad vienas vaikas neteisingai pasielgė su kitu arba jeigu jaučia, kad mokytojas ar kitas suaugęs buvo nesąžiningas su jo klasės draugu.

6.2.2. Perfekcionizmas. Dažnai pasireiškianti gabių vaikų asmenybės savybė – perfekcionizmas. Gabūs vaikai iš savęs reikalauja labai daug. Jie kelia sau itin didelius tikslus ir jaučia nerimą, nepasitenkinimą, nesaugumą, kai nepavyksta jų pasiekti. Perfekcionizmas gali turėti neigiamų aspektų ir sukelti nesėkmės baimę.

6.2.3. Multipotencialumas. Gabūs vaikai gali susitelkti į vieną juos dominančią sritį ir ją su didžiuliu užsidegimu tyrinėti ilgą laiką. Tačiau yra vaikų, kurie labai aukštų rezultatų gali pasiekti įvairiose srityse. Tokie vaikai gali šokinėti nuo vienos veiklos prie kitos ir viskas jiems sekasi.

6.2.4. Santykiai su bendraamžiais. Kai kurie gabūs vaikai turi socialinių santykių sunkumų, nes jų ir bendraamžių interesai nesutampa. Todėl jie mieliau renkasi suaugusiųjų ar vyresnių vaikų draugiją. Be to, gabūs vaikai pirmumą teikia vienam ar keliems žmonėms, su kuriais užmezga artimus ryšius.

IV. GABIŲ IR TALENTINGŲ MOKINIŲ ATPAŽINIMAS

7. Intelektualiai gabaus ir (ar) talentingo vaiko įvertinimo tikslas – didelių intelektinių gebėjimų lygio ir aukštų pasiekimų vaikų ugdymosi poreikių ir galimybių nustatymas siekiant parinkti jam tinkamą ugdymo formą ar suteikiant reikiamą pagalbą ir tokiu būdu padėti realizuoti turimą vaiko potencialą.

8. Gabių ir talentingų vaikų atpažinimą gimnazijoje vykdo Vaiko gerovės komisija, psichologas ir vaiko mokytojas (mokytojai).

9. Atpažinimas pradedamas ketvirtos klasės pabaigoje, kai jau žinomi Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo rezultatai. Įvertinami visi klasėje besimokantys vaikai, kurių tėvai (globėjai) raštiškai patvirtino savo sutikimą.

10. Mokslo metų pabaigoje apie kiekvieną vaiką surenkama tokia informacija:

10.1. Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo (NMPP) matematikos, skaitymo, rašymo, pasaulio pažinimo mokinių surinktų taškų dalis procentais pagal kognityvinių gebėjimų grupes.

10.2. Metiniai mokinio pasiekimai.

10.3. Vaiko gabumų rangavimo klausimynų rezultatas.

10.4. Mokinių nominavimo anketos rezultatas.

10.5. Pagal poreikį, J. C. Raveno spalvotųjų sudėtingėjančių matricų testo, Wechsler ilgosios (WISC-III) ar trumposios skalės (WASI) testo IQ balas.

11. Nustačius, kad mokinys savo gebėjimų nerealizuoja, išsiaiškinamos nerealizavimo priežastys ir numatoma pagalba.

12. Gabių ir talentingų mokinių atpažinimas vykdomas visus mokslo metus, jei į gimnazijos psichologą dėl vaiko gabumų įvertinimo kreipiasi tėvai ar mokytojas.

13. Meniui ir sportui gabių bei talentingų vaikų atpažinimą, jų meninių ir sportinių gebėjimų atskleidimą atlieka neformaliojo švietimo meninio arba sporto ugdymo programos vykdančios mokyklos pagal įvairias talentingų vaikų paieškos sistemas ir meninių, sportinių gebėjimų atskleidimo metodikas.

14. Socialinėje srityje gabūs mokiniai pasižymi gerais bendravimo ir lyderystės įgūdžiais. Šie mokiniai išsiskiria gebėjimu vadovauti, greitai ir gerai orientuotis situacijoje, organizuoti ir planuoti veiklą. Jų gebėjimai nustatomi subjektyviai.

V. GABIŲ IR TALENTINGŲ MOKINIŲ UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

15. Tikslas – atsižvelgiant į gabių ir talentingų mokinių individualius poreikius užtikrinti ugdymo sistemiškumą ir nuoseklumą.

16. Uždaviniai:

16.1. atpažinti gabius ir talentingus mokinius bei tobulinti šių mokinių atpažinimui skirtus būdus;

16.2. pritaikyti ugdymo turinį ir aplinką tokių mokinių poreikiams;

16.3. plėtoti šių mokinių ugdymo formas ir metodus bei numatyti papildomas priemones jų gabumų tobulinimui;

16.4. numatyti ir taikyti skatinimo priemones;

16.5. kaupti, apibendrinti ir vykdyti gabių ir talentingų mokinių ugdymo patirties sklaidą.

VI. GABIŲ IR TALENTINGŲ MOKINIŲ UGDYMO ORGANIZAVIMAS

17. Gabių ir talentingų mokinių ugdymas apima šių mokinių atpažinimą, ugdymo spartinimą, individualizavimą ir diferencijavimą bei turtinimą¹.

18. Gimnazija įgyvendindama pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, atsižvelgia į gabių ir talentingų mokinių poreikius, gebėjimus ir polinkius. Ugdymas individualizuojamas bei diferencijuojamas:

18.1. mokiniui individualiai:

18.1.1. skiriant dalykų individualias konsultacijas pagal sudarytą konsultacijų tvarkaraštį mokymosi poreikiams tenkinti;

18.1.2. teikiant individualias konsultacijas rašantiems brandos darbus, atliekantiems tiriamuosius ir projektinius darbus, ruošiantis olimpiadoms ir konkursams;

18.1.3. gabumams plėtoti individualiai pritaikant įvairias mokymosi strategijas, darbo formas ir metodus pamokoje bei skiriant diferencijuotas pamokos ar namų darbų užduotis. Dalį užduočių mokiniai atlieka savarankiškai.

18.2. mokinių grupei:

18.2.1. vidurinio ugdymo programoje atsižvelgiant į individualius mokinių poreikius ir polinkius bei interesus siūloma rinktis dalykų modulius arba mokytis pagal pasirenkamųjų dalykų programas;

18.2.3. skatinama rinktis jų pomėgius atitinkančias neformaliojo švietimo programas;

18.2.4. siūloma dalyvauti akademiniais gebėjimus ir kūrybiškumą ugdančiose veiklose (konkursai, projektai, dalykų savaitės).

19. Mokytojai, dirbantys su gabiais ir talentingais mokiniais:

19.1. planuoja ir pritaiko dalyko ugdymo turinį bei nurodo siektinus ugdymo tikslus ir uždavinius ilgalaikiuose planuose;

19.2. atsižvelgdami į mokinio mokymosi stilių numato atitinkamus darbo metodus, skatinančius mokinio gebėjimų nuolatinį vystymąsi ir plėtojimąsi;

19.3. padeda mokiniams atsiskleisti ir siekti gerų rezultatų;

19.4. individualizuoja ir diferencijuoja ugdymo procesą pamokų metu skirdami atskiras užduotis, kurių atlikimas reikalautų sudėtingesnių mąstymo procesų ar sugebėjimų;

19.5. kūrybiškai taiko įvairius mokymosi būdus (tyrimai, projektai, darbas su papildomais šaltiniais ir pan.);

19.6. mokiniams sudaro sąlygas bendradarbiauti vedant pamokas/popamokinius užsiėmimus (pvz., mokiniai vadovauja darbo grupėms, bendradarbiauja parenkant mokomąją medžiagą, kitiems mokiniams veda užsiėmimus);

19.7. skatina mokinius dalyvauti olimpiadose ir konkursuose, dalykiniuose projektuose, konferencijose, parodose, varžybose ir kituose renginiuose bei teikia jiems pagalbą;

19.8. rengia ir organizuoja edukacines programas, skirtas praktinių gebėjimų tobulinimui, susitikimus su mokslo, politikos, meno, verslo ir atskirų specialybių;

19.9. informuoja apie galimybes ir skatina mokinius dalyvauti Nacionalinės mokinių akademijos veikloje (plačiau www.nmakademija.lt), specializuotose ugdymo įstaigose, įvairiose neformaliojo švietimo mokyklose bei kitose įstaigose, kuriose tobulinami pasirinktos srities gabumai/talentai (pvz., „Fizikos olimpas“, jaunųjų programuotojų, jaunųjų matematikų, jaunųjų chemikų

neakivaizdinės mokyklos). Šiose mokyklose gabūs ir talentingi mokiniai gali pasirinkti ilgalaikės kryptingo ugdymo programas;

19.10. tobulina darbo su gabiais ir talentingais vaikais ugdymo kompetencijas (seminarai, kursai, konferencijos, savišvieta, dalinimasis gerąja patirtimi ir kt.).

20. Gimnazijoje ugdymo aplinka pritaikoma gabių ir talentingų mokinių mokymo(si) poreikiams:

20.1. mokiniams sudarytos galimybės aktyviam ugdymuisi individualiai ir įvairaus dydžio grupėmis praktinei, eksperimentinei, teorinei ir kitai veiklai (du informacinių technologijų kabinetai, chemijos, biologinės ir gamtos mokslų laboratorijos, ir kt.).

20.2. mokytojams sudaromos galimybės dirbti inovatyviai naudojant šiuolaikines mokymo technologijas. Gimnazijoje veikia spartus internetas, visi kabinetai aprūpinti kompiuteriais ir multimedijos įranga.

20.3. naudojamos įvairios mokymo ir mokymosi priemonės (sporto bazė, bibliotekos fondas ir kt.), padedančios mokytojams ir mokiniams siekti optimalių ugdymo(si) rezultatų. Kiekvienais metais pagal pateiktus metodinių grupių prašymus skiriama lėšų įsigyti mokomajai, metodinei medžiagai ir priemonėms.

21. Pagal poreikį gimnazija inicijuoja mokytojų kvalifikacijos kėlimą gabių mokinių atpažinimo ir ugdymo temomis.

22. Klasių vadovai ir dalykų mokytojai teikia informaciją tėvams apie gabių ir talentingų mokinių mokymąsi, pasiekimus ir daromą pažangą. Klasių vadovai skatina mokinių tėvus įsitraukti ir dalyvauti veikloje ugdant ypatingus mokinių gabumus.

23. Gabių ir talentingų mokinių dalyvavimas renginiuose bei pasiekimai skelbiami stenduose ir interneto svetainėje. Mokiniai, pasižymėję visuomeninėje veikloje, yra pagerbiami Paskutinio skambučio šventėje.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

24. Mokytojai, klasių auklėtojai ir pagalbos mokiniui specialistai atsakingi už gabių ir talentingų mokinių atpažinimą bei ugdymą.

25. Vaiko gerovės komisija vykdo gabių ir talentingų mokinių ugdymo(si) stebėseną, pagal poreikį inicijuoja su šia veikla susijusias apklausas ir tyrimus.

26. Aprašas esant poreikiui ar pasikeitus gabių ir talentingų mokinių ugdymą reglamentuojantiems dokumentams gali būti papildomas ir koreguojamas. Aprašo pakeitimai ir papildymai tvirtinami direktoriaus įsakymu.

¹„Gabių vaikų ir jaunimo ugdymo programa“, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. ISAK-105.